

ÉLELMISZERBIZTONSÁG

- Az élelmiszer-biztonság szorosan összefügg az energia- és a vízbiztonsággal. Az élelmiszer-termelés a globális energiafelhasználás 30 százalékáért felelős, melyen belül 38 százalék felhasznált energiát jelent a végül kidobott élelmiszer előállítása ([MTA 2021](#)).
- A Föld népességének növekedése mellett az emberek táplálkozási szokásai is változóban vannak. Az előrejelzések szerint a népesség az évszázad közepéig 25 százalékkal fog növekedni, az élelmiszerigényben pedig 60 százalékos emelkedés várható ([MTA 2021](#)).
- A 2019 áprilisában végzett [Eurobarometer felmérés](#) az élelmiszerbiztonság fogyasztói megítélését vizsgálta. A kutatás szerint a magyar vásárlókat az élelmiszerekben fellelhető növényvédőszer-maradványok és az adalékanyagok aggasztják a leginkább, és az uniós átlagnál erősebben áll a figyelem középpontjában a genetikailag módosított alapanyagok élelmiszerekben történő felhasználásának kérdése ([Élelmiszer-vizsgálati Közlemények 2019](#)).
- Korábbi Infojegyzeteink a témában:
  - Élelmiszerlánc-biztonság a mezőgazdaságban ([2020/17](#).)
  - Élelmiszerlánc szabályozás ([2018/29](#).)

A Képviselői Információs Szolgálat Infojegyzete bemutatja az élelmiszerbiztonság európai uniós szabályozása terén 2019 óta történt változásokat, valamint a hazai élelmiszerbiztonsági tevékenységet.

A helyes táplálkozás a szervezet működéséhez szükséges alapvető összetevők biztosítása mellett az életminőségünkre is hatással van. Az elfogyasztott élelmiszer minősége szorosan összefügg egészségünk megóvásával. Ehhez kapcsolódóan **az élelmiszerbiztonságot** – amely magában foglalja a mikrobiológiai, kémiai és fizikai szennyezőktől való mentességet – **az egész élelmiszerláncban az elsődleges termeléstől a fogyasztásig szükséges biztosítani**. Az élelmiszerminőség az élelmiszer azon tulajdonságainak összessége, amely megfelel a jogszabályokban előírt és a fogyasztók által elvárt követelményeknek ([Simonné 2019](#)).

Az ENSZ élelmiszerbiztonságban érdekelt nemzetközi szervezetei az Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezet ([FAO](#), 1945), az Egészségügyi Világszervezet ([WHO](#), 1948), valamint a **Codex Alimentarius Főbizottság** (FAO/WHO [Codex Alimentarius Commission](#), 1963) ([Simonné 2019](#)).

A **Codex Alimentarius dokumentumai** regionális (pl. Európai Unió) és nemzeti szinten is **az élelmiszer szabályozás alapjául szolgálnak**. A szabványok és egyéb dokumentumok nem kötelező érvényűek, de referenciaként szolgálhatnak a nemzeti szabályozásokban ([NÉBIH](#)).

ÉLELMISZERBIZTONSÁG AZ EURÓPAI UNIÓBAN

A fogyasztók egészségének védelmét célként szem előtt tartva az Európai Unió 2000 januárjában nyilvánosságra hozta a „**Fehér könyv az élelmiszerbiztonságról**” című dokumentumát, amely meghatározta élelmiszerbiztonsági és táplálkozási politikájának alapelveit. Legfontosabb tartalmi vonatkozásait a [178/2002/EK](#) rendelet kötelező formában is megjelenítette ([Infojegyzet 2018/29](#)). A rendelet többször módosult, legutóbb 2019 júniusában az élelmiszerláncban alkalmazott uniós kockázatértékelés átláthatóságáról és fenntarthatóságáról szóló [2019/1381/EU](#) rendelettel.

A „termelőtől a fogyasztóig” stratégia

Az Európai zöld megállapodás ([COM\(2019\) 640 final](#)) keretében 2020. május 20-án az Európai Bizottság közzétette A „**termelőtől a fogyasztóig**” stratégia a méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszerért ([COM\(2020\) 381 final](#)) címet viselő közleményét.

A közlemény többek között a vegyi növényvédő szerek és a műtrágyahasználat csökkentését, az ökológiai gazdálkodás alá vont területek arányának növelését tűzte ki célul ([Európai Bizottság 2020](#)), de az élelmiszerpazarlás és az élelmiszer-csalás ellen is megfogalmazta javaslatait ([COM\(2020\) 381 final](#)).

A stratégiában a Bizottság elkötelezi magát a vegyi növényvédő szerek használatának és kockázatainak csökkentése iránt, melyhez kapcsolódóan 2020. május 20-án kiadta a [COM\(2020\) 208 final](#) számú jelentését. Ebben a jelentésben a növényvédő szerek forgalomba hozataláról szóló ([1107/2009/EK](#)) és a növényvédőszer-maradékok határértékéről szóló ([396/2005/EK](#)) rendeleteket értékeli. Az értékelésben kijelenti, hogy a növényvédő szerek használata elengedhetetlen a növények egészsége, az élelmiszerbiztonság és az élelmiszerbiztonság tekintetében valamint az uniós célkitűzések megvalósításában.

A növényvédő szerekre vonatkozó uniós jogszabályok célja a növényvédő szerektől való függés mérséklése, alternatív módszereken és kis kockázatú nem vegyi növényvédő szerek nagyobb mértékű használatán keresztül ([COM\(2020\) 208 final](#)).

A fent említett rendeleteket ([1107/2009/EK](#), [396/2005/EK](#)) többek között a [2017/625/EU rendelet](#) (2017. március 15.) módosította. A rendelet az élelmiszer- és takarmányjog, az állategészségügyi, állatjóléti és növényegészségügyi szabályok, valamint a növényvédő szerekre vonatkozó szabályok alkalmazásának biztosítása céljából végzett hatósági ellenőrzésekről szól, **egyres bekezdései 2022. április 29-től lépnek hatályba**. Ilyen rendelkezések:

- a növénykárosítókkal szembeni védekező intézkedések hatósági ellenőrzéséről (1. cikk (2) bekezdés g) pont) szóló,
- a mintavételi, analitikai, tesztelési és diagnosztikai módszerekről (34. cikk (1), (2), (3) bekezdés) szóló, valamint
- a hatósági laboratóriumok kijelöléséről szóló (37. cikk (4) bekezdés e) pont; 37. cikk (5) bekezdés) egyes bekezdések ([2017/625/EU](#)).

Élelmiszer-biztonsági kultúra

2020 szeptemberében a Codex Alimentarius Főbizottság elfogadta az **élelmiszer-higiéni**a általános elveire vonatkozó globális szabványának (General Principles of Food Hygiene, [CXC 1-1969](#)) felülvizsgálatát, amely **bevezeti az „élelmiszer-biztonsági kultúra” fogalmát**. Az élelmiszer-biztonsági kultúra az élelmiszer-vállalkozók által a vállalkozásukban létrehozott és fenntartott követelményrendszer, amely biztosítja a vezetőség és valamilyen alkalmazott elkötelezettségét az élelmiszerek biztonságos előállítása és forgalmazása iránt. Az EU jogrendjében az élelmiszer-biztonsági kultúráról szóló szabályozás a [2021/382/EU](#) rendelet rendelkezéseivel összhangban az élelmiszerhigiéniáról szóló [852/2004/EK](#) rendelet konszolidált változatában található.

Allergénekre vonatkozó higiéniai előírások

2020 szeptemberében a Codex Alimentarius Főbizottság az **élelmiszer-allergének** kezelésére vonatkozó magatartási kódexet (Code of Practice on Food Allergen Management for Food Business Operators, [CXC 80-2020](#)) is elfogadott, amely az élelmiszer-vállalkozók számára tartalmaz ajánlásokat az élelmiszer-allergének általános higiéniai követelményeken alapuló csökkentésére vonatkozóan.

Az EU-ban 2021 márciusában a [2021/382/EU](#) rendelet módosította a [852/2004/EU](#) rendelet I. és II. mellékleteit, melyek **a helyes higiéniai gyakorlatot ismertetik az – [1169/2011/EU](#) rendeletet II. mellékletében felsorolt – allergén összetevőket tartalmazó élelmiszerek** betakarításához, szállításához, tárolásához ([2021/382/EU](#) rendelet).

Az Európai Unió gyorsriasztási információs rendszerei

Az Európai Unió **Élelmiszer- és Takarmánybiztonsági Riasztási Rendszere** (Rapid Alert System for Food and Feed, **RASFF**) a gyors, koordinált és hatékony információcserét biztosítja az élelmiszerekben, takarmányokban és az élelmiszerekkel érintkező anyagokban előforduló kockázatokról, valamint a problémák kezelése érdekében megtett hatósági intézkedésekről.

Kiemelkedő célja az élelmiszerbiztonsági kockázatok elhárítása, lehetőleg még a fogyasztókkal történő érintkezés előtt.

Az **Igazgatási Segítségnyújtási és Együttműködési rendszer** (Administrative Assistance and Cooperation system, **AAC system**) egy másik hálózat, amelyen keresztül a tagok kérések, kérdések és válaszok formájában cserélnek információt. Amíg a RASFF rendszerben a kockázatokat, addig az AAC rendszeren keresztül a termék „nem megfelelőségeket” lehet jelenteni ([NÉBIH](#)).

2020-ban változás történt a RASFF hálózat működésében. A Bizottság (EU) [2019/1715](#) végrehajtási rendelete (2019. december 30.) közös rendszerbe szervezte a RASF és az AAC rendszert, létrehozva így az úgynevezett **Riasztási és Együttműködési Hálózatot** (Alert and Cooperation Network, **ACN**) ([European Union 2021a](#)).

Élelmiszer hamisítás

A 2020-as pandémia és a lezáró intézkedések ellenére az Európai Unió **Élelmiszer csalás Elleni Hálózata** (Food Fraud Network, **FFN**) folytatta a munkát és haladt előre az élelmiszerhamisítás elleni küzdelemben. A hálózat tagjai **2020 folyamán 349 észlelést** küldtek az AAC rendszeren keresztül. Ez az érték 20 százalékos növekedést mutat 2019-hez képest, és több mint kétszerese a 2016. évi észlelések számának. A legtöbb bejelentés Németországból (84) érkezett ([European Union 2021b](#)), Magyarország 14 esetben volt érintett, ebből 2 saját indítás volt ([NÉBIH 2020](#)).

A **RASFF** hálózaton keresztül **2020 folyamán 3862 eredeti értesítés történt**, amely további 11062 nyomon követési értesítést eredményezett, így átlagosan 2,9 nyomon követés tartozott egy eredeti értesítéshez ([European Union 2021a](#)).

ÉLELMISZERBIZTONSÁG MAGYARORSZÁGON

A NÉBIH 2020-as tevékenységei

Magyarországon a **Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatal** ([NÉBIH](#)) az Agrárminisztérium háttérintézményeként látja el az élelmiszerlánc-felügyeleti feladatokat ([NÉBIH](#)).

A **Hivatal 2020-as évvértékelője** szerint a csalások, hamisítások leleplezésére, valamint a fekete gazdaság elleni küzdelemre szakosodott részleg **2020-ban 567 ellenőrzést** hajtott végre, melyből **132 esetben szabott ki bírságot**, amely összesen több mint **116 millió forint értékű** volt.

A szakterület egyik kiemelt feladata volt az úgynevezett **Silver Axe akcióban** való részvétel, melynek célja az **illegális és hamis növényvédőszer** kereskedelmének felderítése. 2020-ban a tagállamoktól 5 megkeresés érkezett, melyek nyomán a szakemberek 7 helyszíni ellenőrzést, valamint 1 mintavételt végeztek hazai gyártóknál és forgalmazóknál.

Élelmiszer- és takarmánybiztonság területén 393 ellenőrzést végzett a NÉBIH 2020-ban, **szезonális** (március–április, július–augusztus, december) **élelmiszerlánc-ellenőrzés** pedig **8726 esetben** történt. A három szezonális időszakra összesen több mint **34 millió forint bírságot** szabott ki.

Szintén a 2020-as év eseményei közé tartozik, hogy januárban **megalakult a 10 fős élelmiszerrendész szolgálat**.

Kiváló Minőségű Élelmiszer (KMÉ) védjegy

A magyar kormány 2019-ben hozta létre a **Kiváló Minőségű Élelmiszer (KMÉ) védjegy-rendszert**, amely garanciát biztosít a kiemelkedő minőségű, biztonságos termékekre.

1. ábra: Kiváló Minőségű Élelmiszer védjegy

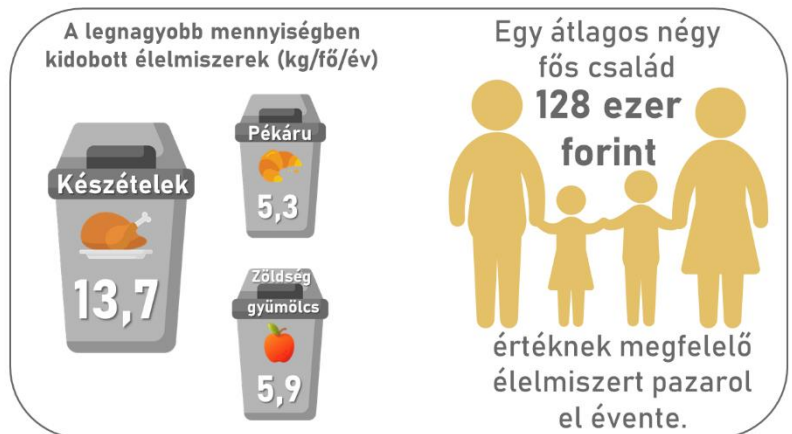
Forrás: [Infoszolg/KMÉ](#)

A KMÉ védjegyrendszer esetében az egyes szintek – **Alap- és Arany Fokozat** – egymásra épülnek ([Kiváló Minőségű Élelmiszer 2020](#)). A NÉBIH dolgozta ki azt a követelményrendszert, amely pályázati lehetőséget biztosít a **KMÉ védjegy** elnyerésére. Jelenleg **14 termék** – egyelőre tejtermékek – **rendelkezik a védjeggyel**, de a pályázati lehetőség folyamatos ([NÉBIH 2020](#)).

Élelmiszerpazarlás

Az ENSZ egyik fenntartható fejlődési célkitűzése, hogy 2030-ig felére csökkenjen a háztartásokban keletkező élelmiszerhulladék. **Magyarországon** 2016 és 2019 között **4 százalékkal** (68 kg-ról 65 kg-ra) **csökkent** a fejenként kidobott élelmiszer mennyisége ([NÉBIH 2021](#)).

2. ábra: Élelmiszerpazarlás Magyarországon, 2019.

Forrás: [Infoszolg/ NÉBIH 2021](#)

Források:

- 2020 Annual Report: The EU Agri-Food Fraud Network and the Administrative Assistance and Cooperation System. [European Union](#), 2021b
- A Bizottság (EU) [2021/382](#) rendelete (2021. március 3.)
- A jövő mezőgazdasága csak a fenntarthatóság jegyében képzelhető el. [Magyar Tudományos Akadémia](#) (MTA), 2021. március 12.
- A közösség erejével az élelmiszerpazarlás ellen. [NÉBIH](#), 2021. szeptember 29.
- A Nemzeti Élelmiszerláncbiztonsági Hivatal évértékelője 2020. [NÉBIH](#), 2020.
- A RASFF és AAC rendszerről. [NÉBIH](#)
- Élelmiszerlánc szabályozás. [Képviselői Információs Szolgálat](#) (Infojegyzet 2018/29.), 2018. november 22.
- Kérdések és válaszok: „A termelőtől a fogyasztóig” stratégia – az egészséges és teljes mértékben fenntartható élelmiszerrendszerért. [Európai Bizottság](#), 2020. május 20.
- KMÉ védjegyrendszer. [Kiváló Minőségű Élelmiszer](#), 2020. május
- RASF Annual Report 2020. [European Union](#), 2021a
- Simonné Sarkadi Livia: Élelmiszer előállítás, élelmiszerbiztonság és a fenntartható környezet kapcsolata. [Magyar Kémiai Folyóirat](#), 2019. február

Készítette: Elekházy Nóra
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Tel.: (1) 441-6486